

ANA MEMELERİ VE ÇİFTLEŞMEMİŞ ANA ARILARIN SAKLANMASI

Enver ÖDER

A. Ü. Ziraat Fakültesi

Aracılar ve araştırmacılar, her yaz ve hatta kış boyunca, çok sayıda ana memesi ve çiftleşmiş ana arı elde hazır bulundurmaya genellikle gereksinim duyarlar. Ana memelerinin depolanmaları; anaların çıkmalarını sağlamak için ya inkübatörlere yada meme tamamlayıcı kolonilerden kovancıklara, yada kovanlara nakledilerek giçici bir süre saklanmaları temeline dayanır.

Arıcılar, ana memelerine her zaman gereken ilgi ve özeni göstermediklerinden, ana verilmek suretiyle, anaların yenilenmesi işleminde, anaların ya da memelerin mekanik olarak zarar görmelerine ya da üşütölmelerine neden olurlar. Üşümüş ana memesi, ananın kanatlarının kıvrılmasına neden olacağından, memeden çıkan bakire analar uçamazlar. Çiftleşmiş analar ise, bu tür zararlara karşı hem daha fazla dayanıklıdırlar hem de daha çabuk iyileşme yeteneğindedirler. Oldukça geniş ısı ekstremeleri altında, uzun zaman kapalı tutulabilirler.

Birbirini izleyecek yazı dizisinde, ana ve ana memelerinin bakımlarına ve saklanmalarına etkili etmenler ve bunlarla ilgili kimi pratikler açıklanmaya çalışılacaktır.

İnkübatörler

Ana memelerini mühürlenir mühürlenmez, inkübatörlere yada meme tamamlayıcı kolonilere çok sayıda yerleştirme olanağı vardır. Bundan dolayı ticari arıcılıkta inkübatörlerin kullanılması büyük önem taşır. Araştırmacılar, ağırlık ve renk gibi önemli parametreler açısından anaları seleksiyona tabi tutacakları yada yapay tohumlama ve işaretlemek için anaları elde bulundurma zorunluluğu olduğu zaman, bu yöntemi uygulayarak, çok sayıda ananın inkübatörlerde çıkmasını sağlarlar.

Ana memelerinin korunması için bir böcek inkübatörü kolayca adapte edilebilir. Tadil edilmiş yumurta inkübatörleri yada eski buzdolabı gövdelerine vantilatör takılarak, termos-

tatik olarak sıcaklık kaynağı kontrol altında tutulmak suretiyle çok iyi inkübatörler yapmak olanaklıdır. Ana memelerinin konulduğu inkübatörlerin çoğu normal bir koloninin yavrulu kısmında, yazın bulunan koşulların hemen aynini yani; 34 - 35° sıcaklık ve yaklaşık %65 nisbi nem içerir. Bakire analar için koşullar biraz daha değişiktir. Daha yeni çıkmış bakire anaların optimum sıcaklık ve gıda gereksinimleri yumurtlayan daha yaşlı analardan farklıdır. Tek başına kalan bakire analar için en uygun sıcaklığın 23 - 25° olacağı saptanmıştır. Kimi araştırmacılar, analar memeden çıkıncaya kadar 34° de tutulmalarını önermektedirler. Çok sayıda ana arı için kullanılan inkübatörlerde sıcaklığın 23 - 35° ve nisbi nemin de %70 olması önerilir. Sıcaklık ve nisbi nemde bakire anaların ömür uzunlukları arasında herhangi bir ilişki saptanamamıştır. Bununla birlikte, tek başına bulunan bakire analardan en uzun ömürlü olanlar; 30° ve %40 nisbi nemde, en az ömürlü olanlar ise; 30° ve %80 nisbi nemde elde edilmişlerdir. En uzun ömürlü analar; 18.3, gün en düşük ömürlü analar ise; 3.3 gün yaşamışlardır. Bakire anaların tek olarak inkübatörde uzun süre canlı tutmak olanaksızdır. Bunlar çiftleşmiş analar kadar uzun ömürlü olamazlar.

Ana çıkış kafesleri

Değişik tipte ana çıkış kafesleri geliştirilmiştir. Dip kısmında az miktarda odun talaşı ile ana şekerlemesi bulunan bir cam şişe inkübatör olarak kullanılabilir. Plastik saç kıvrıcılar (bigudi), inkübatör olarak yaygın şekilde kullanılırlar. Tutturucuları olmayan bigudiler, 25 mm lik çivilerle çerçeve çitalarına tutturulurlar. Bigudiler, ana kafesi olarak da kullanılabilirler. Bu takdirde, her iki ucu ya şekerleme ile doldurulur veya 2 - 3 kat gazete kâğıdı ile tıkanarak bir lastik bantla bantlanır. Bigudiler üzerinde çok sayıda 4 x 2 mm lik delikler vardır. Delikler, bigudiler ana bankalarına verdiklerinde, işçi arıların anaları beslemeleri için gerekli teması sağlarlar.

Kuvvetli besleyici kolonilerde, kafes içinde tutulan analara bu kolonilerde de çıkış yaptırılabilir. Besleyici - bakıcı koloniler ya anasızlaştırılmalı yada koloninin anası bir ana ızgarasıyla koloninin alt katına kapatılmalıdır. Eğer kafes üzerinde tel ızgara kullanılacaksa, işçi arılarla ananın uygun bir şekilde temas etmelerini sağlamak için, teller arasındaki açıklığın en az 2.5 mm² genişliğinde olması gerekir.

Ana memelerinin nakli

Ana memesini saran balmumu, içindeki hassas pupa'yı sıcaklık ve nisbi nemde meydana gelebilecek ani değişikliklere karşı korumakla beraber, memenin elle tutulmasında ve taşınmasında çok dikkatli olmak gerekir.

a — Kovancık kutuları

Ana memelerinin kovancıklarda taşınması en iyi yöntemlerden birisidir.

1 — Beş çerçeveli kuvvetli, anasız bir kovancığa, 1 - 2 çerçeve meme yerleştirilebilir. Diğer çerçeveler ise, sıralanmış bal ve çiçek tozu dolu olmalıdır. Akıp arıları bulaştırma hatıta boğma tehlikesinden dolayı, kovancıklar içerisinde olgunlaşmamış bal bulundurulmamalıdır. Bu yöntemin başlıca kötüsü, arılıkta koloniden gömeçler alınırken, ana memelerinin çevresinde salkım oluşturan arıların da birlikte çıkarılmasıdır ki bu da uzun bir zaman kaybına neden olur. Arılar büyük bir hindi teleği veya arı fırçasıyla yahutta batarya ile çalışan küçük bir elektrik süpürgesi yardımıyla emilip atılarak, memelerin çevresinden uzaklaştırılırlar. Havalandırmalı kovancık kutularıyla çok sayıda ana memesini yüzlerce kilometre uzaklığa otomobille başarıyla nakletmek olanaklıdır.

2 — Değişik bir yöntem de şudur. Tümüyle bal dolu yarım çerçeveler, güvenli olarak sıkıca kovancığın tabanına saptanır. Yarım çerçevelerin üst çitalarının yaklaşık 50 mm üstüne, üzerinde uzunlamasına 3 yarık açılmış bir yalancı kapak konulur. Odun çitalar üzerine tutturulmuş yaklaşık 50 adet ana memesi, kapaktaki yarıklar içerisine monte edilir. Bunların üzerinde bulunan arılar da birlikte aktarılmış olurlar. Yalancı kapak, sıcaklığı korumak için çuval bir yastıkla örtülerek en üste de dış kapak yerleştirilir. Sıcaklığı korumak ve memelere gerekli bakımın sağlanması için zaman zaman arı ilavesi yapılır. Balözünü durmuşsa, gerek eklenen gerekse önceden kovancık içerisinde bulunan arılar dumanla sersemleştirilirler. Bu tip kovancıkların temel üstünlüğü, diğer yöntemdeki gibi, memelerin bulunduğu çitalardan memeler alınırken ve ek arı verilirken, kapağın açılıp kapanmasındaki zaman kaybı yoktur. Tüm kovancık kutularına kafes teliyle kaplı havalandırma delikleri yapılır.

b — Taşınabilir inkübatörler

1 — Smith, larvaları taşımada kullanılmak üzere, içindeki sıcaklığı 34 - 35 °C de sabit tutan ve batarya ile çalışan bir inkübatör geliştirmiştir. Ancak, kullanılan bataryanın oda sıcaklığındaki ömrü 48 saattir.

2 — Yeni Zelanda'lı bir arıcı da; 3 - 4 yüksük çitası alabilen küçük bir inkübatör yapmıştır. Inkübatör kamyonun sigara çakmağı deliğinden 12 volt'luk kamyon bataryasıyla irtibatlandırılmakta korumalı düşük voltajlı ampuller bağlanmak suretiyle ısıtılmaktadır. Ayrıca, sıcaklık ayarı için bir de termostat içerir. Deneme koşullarında sıcaklık, 32 - 34 °C ve nisbi nem de %25 - 30 dolaylarındadır.

3 — Diğer bir yöntem de; ısıtma işinde, dibinde içi sıcak su dolu ve üzeri döşemecilikte kullanılan naylon yada pamukla kaplı su şişesi bulunan izoleli kutular kullanmaktır. Memeler biraz kalınca lastik, sünger, döşek veya yastıklarda kullanılan döşeme kauçuğu içine zimba ile açılmış deliklere yerleştirilir. Kauçuk döşekler içine açılan 15 mm çapındaki delikler en idealidir. Bunların içine tam olarak oturan plastik ana yüksükleri Yeni Zelanda'da yaygın şekilde kullanılmaktadır. Memelerin ezilme tehlikesi yoktur.